

Н. С. Сухачова
Україна, Полтава

КОНВЕРСІЯ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Статтю присвячено дослідженню конверсії як одного із способів творення термінів англomовної терміносистеми менеджменту. Розглянуто словотвірні моделі, за якими утворені конверсивні іменники, прикметники, дієслова й прислівники, що номінують основні поняття менеджменту. У ході дослідження виявлено, що близько 30 % від загальної кількості досліджених конверсивних термінів менеджменту утворилися від складних твірних основ. Доведено, що продуктивність конверсивних моделей із твірними основами складних дієслів свідчить про розширення сфери й різноманітність форм конверсії в сучасній англійській мові.

Ключові слова: англomовна терміносистема менеджменту, конверсія, модифікація семантики похідної лексеми, продуктивність словотвірної моделі, словотвірна модель, термін.

Стаття посвящена исследованию конверсии как одного из способов образования терминов англomовной терминсистемы менеджмента. Рассмотрены словообразовательные модели, по которым образуются конверсионные существительные, прилагательные, глаголы и наречия, номинирующие основные понятия менеджмента. В ходе исследования обнаружено, что около 30 % от общего количества исследованных конверсионных терминов менеджмента образовались от сложных производящих основ. Доказано, что производительность конверсивных моделей с производящими основами сложных глаголов свидетельствует о расширении сферы и разнообразии форм

конверсии в современном английском языке.

Ключевые слова: англоязычная терминосистема менеджмента, конверсия, модификация семантики производной лексемы, продуктивность словообразовательной модели, словообразовательная модель, термин.

The article focuses on the analysis of the conversion as a way of word formation in modern English in general, and in particular in English terminological system of management. Emphasis is placed on the peculiarities of conversion as well as on the productivity of word formative models. Conversion is a characteristic feature of the English word-building system. It is treated differently, namely as a morphological way of forming words when one part of speech is formed from another part of speech by changing it's paradigm, or as a morphological-syntactical word-building because of changing not only the paradigm, but also changing the syntactic function. Conversion is also called affixless derivation or zero suffixation.

The article gives a detailed analysis of derivational models of conversion in English terminological system of management. The data obtained in the analysis have revealed that conversion shows the low level of productivity of adjective formation (by means of the derivational model $N \rightarrow Adj$) and verb formation (by means of the derivational model $N \rightarrow V$). It is shown that conversion appears unproductive in the process of forming nouns and adverbs. It has been proven that the low productivity of conversion in creation of management neologisms is explained by the higher productivity of another ways of word formation in modern English terminological system of management.

The analysis confirmed that in English terminological system of management the most productive derivational models of conversion are $N \rightarrow V$, $N \rightarrow Adj$. In conclusion, it has been proven that with the help of these derivational models terms of management from derivational stems of various structural type, namely, root words, derived words and compound words are formed.

The perspective research deals with further research of other ways of word formation which are productive in modern English

terminological system of management.

Key words: conversion, derivational model, English terminological system of management, modification of derived word meaning, productivity of derivational model, term.

Однією із сучасних англомовних терміносистем є терміносистема менеджменту, динамічний розвиток якої супроводжується взаємодією з іншими сферами людської діяльності. Як і будь-яка науково-практична сфера, менеджмент має власну терміносистему, яка містить терміни, що номінують основні поняття менеджменту, а також поняття, пов'язані з їх специфікацією.

Актуальність дослідження конверсії як способу термінотворення – одного з початкових словотвірних прийомів творення термінологічних найменувань – зумовлена потребою комплексного, системного аналізу, здійснюваного з урахуванням традиційних положень дериваційних і семантичних студій, а також нових положень когнітивної лінгвістики, яка є провідним напрямом антропоцентричної парадигми сучасного мовознавства.

Англомовні терміни менеджменту є результатом різних способів словотворення: афіксація, словоскладання, конверсія, семантична деривація.

У межах дослідження англомовних економічних терміносистем конверсію як спосіб термінотворення розглянуто в працях вітчизняних і зарубіжних науковців [1–8, 11]. Доробок цих праць, доповнений результатами аналізу конверсивів власне англомовної терміносистеми менеджменту у світлі традиційних і новітніх теоретичних концепцій, потребує систематизації.

У пропонованій статті ми ставимо за мету проаналізувати механізми формування конверсивних термінологічних одиниць англомовної терміносистеми менеджменту. Поставлена мета зумовлює необхідність вирішення таких завдань: 1) розглянути словотвірні моделі, які використовуються для творення конверсивних термінів менеджменту; 2) виявити рівень продуктивності конверсії при творенні іменників, прикметників, прислівників і дієслів

в англомовній терміносистемі менеджменту.

Конверсія – це спосіб словотвірної деривації, який характеризується зміною функціональних якостей слова, модифікацією семантики похідної лексеми та повним збереженням зовнішньої форми слова. Дериваційний процес конверсіалізації є словотвірним актом, який стає можливим за умов семантичної, морфологічної й синтаксичної модифікації. Розглянемо словотвірні моделі (далі – СМ), які використовуються для творення конверсивних термінів менеджменту. Конверсивні терміни-іменники представлені такими СМ:

1) Adj → N: *slack* – млявий (про торгівлю, ділову активність) → *slack* – застій; бездіяльність, зниження (ділової активності); *auxiliary* – допоміжний, додатковий, запасний → *auxiliary* – асистент, помічник; *regular* – постійний, незмінний → *regular* – постійний робітник;

2) V → N: *to hire* – наймати (на роботу); орендувати, брати на прокат → *hire* – прокат, найм, оренда; (трудоий) найм (договір про зарахування на посаду для виконання певної роботи на певних умовах); плата за оренду; *to quit* – звільняти(ся) → *quit* – звільнення (робітника з посади за власним бажанням); робітник, який звільняється.

У творенні конверсивних прикметників-термінів беруть участь такі СМ:

1) N → Adj: *key* – ключ (до розуміння (вирішення) проблеми), ключова позиція → *key* – головний, ключовий; *master* – майстер, кваліфікований робітник, спеціаліст; роботодавець → *master* – кваліфікований; головний, основний; *business* – заняття, професія; підприємництво, комерційна діяльність → *business* – діловий, комерційний;

2) V → Adj: *to designate* – призначати (на посаду) → *designate* – призначений (на посаду); *to head* – очолювати, керувати → *head* – головний, старший; *to foster* – виховувати, навчати; стимулювати → *foster* – негідний (якого виховують, навчають).

Виявлено дві СМ, за якими утворюються конверсивні дієслова:

1) N → V: *service* – служба, обслуговування, *servic* → *to service* – обслуговувати, надавати послуги; *boss* – бос, голова,

керівник, начальник, шеф → **to boss** – керувати, давати вказівки, наказувати; **staff** – штат (співробітників), персонал, кадри → **to staff** – укомплектовувати штати, забезпечувати персоналом, набирати кадри;

2) Adj → V: **brief** – короткий, недовгий (наприклад, про робочий візит) → **to brief** – робити короткий виклад; резюмувати; давати інструкції (вказівки); **black** – пов'язаний зі штрейкбрехерством, що не підтримується профспілками → **to black** – бойкотувати (відмовлятися працювати на певного роботодавця; забороняти членам профспілки працювати на якого-небудь роботодавця).

У ході дослідження зафіксовані два прислівники-терміни менеджменту, уворені за CM Adj → Adv: **full-time** – який працює повний робочий день (повний робочий тиждень) → **full-time** – у режимі повного робочого дня (тижня); **part-time** – зайнятий неповний робочий день → **part-time** – у режимі неповного робочого дня.

Засвідчено, що близько 30 % від загальної кількості конверсивних термінів менеджменту утворилися від складних твірних основ (далі – ТО) [10]:

1) N ($n_1 + n_2$) → V: **brainstorm** – колективний метод вирішення проблеми → **to brainstorm** – проводити колективне обговорення, спільно вирішувати проблему (питання); **headquarter (headquarters)** – штаб-квартира, головне управління → **to headquarter** – розташовувати штаб (головне управління);

2) N (adj + n) → V: **blueprint** – план, проект → **to blueprint** – намічати, планувати, проектувати; **blackleg** – штрейкбрехер → **to blackleg** – бути штрейкбрехером (працювати, коли інші працівники страйкують);

3) Adj (adj + n) → N: **white-collar** – який належить до «білих комірців» (службовців) → **white-collar** – канцелярський службовець; **blue-collar** – який належить до «блакитних комірців» (службовців) → **blue-collar** – робітник, який працює на виробництві;

4) N (adj + v) → V: **pink-slip** – повідомлення про звільнення → **to pink-slip** – звільняти (з роботи);

5) N ($n_1 + n_2$) → V: **rubber-stamp** – печатка → **to rubber-stamp** – ставити печатку, штамп;

б) V (adj + n) → N: **to backdate** – датувати (помічати) заднім числом → **backdate** – умова заднього числа (умова, що дозволяє інвесторам датувати своє зобов'язання вносити у фонд необхідні кошти заздалегідь з метою зниження рівня оподаткування).

Продуктивність конверсивних моделей з ТО складних дієслів свідчить про розширення сфери й різноманітність форм конверсії в сучасній англійській мові [9, с. 83–84].

У деяких випадках утворення нової лексичної одиниці під час конверсії ґрунтоване не на модифікації обсягу всіх варіантів значень слова, а лише одного з них, наприклад: дієслово **to quit** має такі значення: 1) залишити, від'їжджати, йти геть; 2) кидати (звичку), припиняти (роботу); 3) звільняти(ся) (від чого-небудь); 4) звільнятися, залишити (місце роботи); 5) виходити з системи, завершувати сеанс. Утворений за допомогою конверсії іменник-термін менеджменту має два значення, які відображають лише одне із значень ТО *to quit*: *quit* – 1) звільнення (робітника з посади за власним бажанням); 2) робітник, який звільняється. У цьому разі під час конверсії відбувається процес звуження значення лексичної одиниці.

Конверсія не є продуктивним способом творення в сучасній англійській терміносистемі менеджменту. Найбільшу кількість конверсійних новотворів менеджменту дала СМ N → V: **office** – офіс, контора → **to office** – працювати в офісі; **kitchen-sink** – поширення інформації про скрутний фінансовий стан фірми → **to kitchen-sink** – поширювати інформацію про скрутний фінансовий стан фірми; доводити до банкрутства; **bundy** – годинник, призначений для реєстрації приходу на роботу співробітників та закінчення ними роботи → **to bundy** – відмічати час приходу на роботу співробітників та закінчення ними роботи. Тенденція до зниження кількості конверсивних неологізмів пояснюється більш активною роллю інших способів словотвору (словоскладання, афіксації, телескопії) в сучасній англійській мові [2, с. 48; 5, с. 179]. Інновації, утворені шляхом конверсії,

представляють процеси словотвірної та семантичної деривації.

Отже, найбільш продуктивними моделями конверсіалізації одиниць англомовної терміносистеми менеджменту виявилися моделі $N \rightarrow V$, $N \rightarrow Adj$. За цими моделями утворені терміни менеджменту від ТО різної структурної організації, а саме: непохідних, афіксальних і складних одиниць. Конверсія характеризується середнім рівнем продуктивності при творенні прикметників (словотвірна модель $N \rightarrow Adj$) і дієслів (словотвірна модель $N \rightarrow V$) терміносистеми менеджменту. Конверсія виявилася непродуктивною при творенні іменників-термінів і прислівників-термінів. Низька продуктивність конверсії у творенні термінів-неологізмів менеджменту пояснюється вищою продуктивністю інших способів словотворення в сучасній англомовній терміносистемі менеджменту.

Перспективний напрямок подальших досліджень убачаємо у вивченні інших способів термінотворення, які є продуктивними в сучасній англомовній терміносистемі менеджменту.

Бібліографічні посилання

1. Дубравська Д. М. Конверсія як продуктивний спосіб поповнення словникового складу англійської мови. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи* : зб. наук. праць. Київ : Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов НАН України, 2010. С. 70–87.
2. Евдокимова И. Ю. Антонимы и оппозитивные отношения в дискурсе (на материале учебных текстов по теории менеджмента). *Вісник Харківського державного університету* : зб. наук. праць. Харків : Константа, 1998. № 406. С. 42–44.
3. Єнікєєва С. М. Системність і розвиток словотвору сучасної англійської мови : монографія. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2006. 303 с.
4. Жлуктенко Ю. А. Конверсия в современном английском языке как морфолого-синтаксический способ словообразования. *Вопросы языкознания*. Москва : Изд-

- во АН СССР, 1958. № 5. С. 53–64.
5. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів : ПАІС, 2007. 226 с.
 6. Зацний Ю. А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 360 с.
 7. Кубрякова Е. С. Что такое словообразование. Москва : Наука, 1965. 77 с.
 8. Мешков О. Д. Словообразование современного английского языка. Москва : Наука, 1976. 245 с.
 9. Полюжин М. М. Функциональное словосложение и префиксальные ономазиологические категории в английском языке. Ужгород : Ужгородский гос. ун-т, 1997. 99 с.
 10. Сухачова Н. С. Структурно-семантичні й лінгвокогнітивні параметри англомовної терміносистеми менеджменту : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2014. 278 с.
 11. Царев П. В. Продуктивное именное словообразование в современном английском языке. Москва : Изд-во МГУ, 1984. 225 с.